



**LINGUA LATINA**

**DATUM:** 15/06/2017

**DUUR VAN HET EXAMEN:**

3 UUR (180 minuten)

**TOEGESTANE HULPMIDDELEN:**

Woordenboek

Conspectus grammaticalis

**BIJZONDERE OPMERKINGEN:**

Beantwoord de delen I, II en III

**BACCALAUREATUS EUROPAEUS MMXVII**  
**LINGUA LATINA**

---

**I. (40 punten) LEESVAARDIGHEID: ONGEZIENE TEKSTEN**

**a) (10 punten) [VERTALING VAN EEN NIET-LITERAIRE TEKST]**

**Wat is de betekenis van deze grafinscriptie?  
Geef de inhoud van deze tekst in je eigen woorden weer:**

Quid quereris fatis mortis, carissime coniunx,  
cum sit communis omnibus una via?

*(Corpus Inscriptionum Latinarum 5, 2411, 3)*

queror, queri: klagen

**b) (30 punten) [VERTALING VAN EEN LITERAIRE TEKST]**

**Lees de inleiding en vertaal dan de volgende tekst:**

*Porsenna, een Etruskische koning, valt Rome aan. Na de heldendaden van Horatius Cocles en Mucius Scaevola wordt vrede gesloten. De Romeinen moeten wel een aantal gijzelaars geven. Onder hen bevinden zich vrouwen en jonge meisjes ...*

Feminae quoque ad publica decora excitatae sunt: Cloelia virgo, una ex obsidibus, cum castra Etruscorum forte haud procul ripa Tiberis locata essent, frustrata<sup>1</sup> custodes, dux<sup>2</sup> agminis virginum inter tela hostium Tiberim tranavit sospitesque omnes (...) ad propinquos<sup>3</sup> restituit. Quod ubi regi nuntiatum est, incensus ira oratores Romam misit ad Cloeliam obsidem deprecendam.

*Livius, Ab Urbe Condita, II, 13*

---

<sup>1</sup> frustror, ari, atus sum: misleiden, foppen, ontsnappen aan

<sup>2</sup> dux, verwijst, net als frustrata, naar Cloelia virgo

<sup>3</sup> propinqui, orum m. mv. – ouders, familieleden

**BACCALAUREATUS EUROPAEUS MMXVII  
LINGUA LATINA**

---

**II. (40 punten) BEGRIP VAN EEN LITERAIRE TEKST**

**Lees de volgende tekst:**

- 665           ... it clamor ad alta  
          atria: concussam bacchatur Fama per urbem.  
          lamentis gemituque et femineo ululatu  
          tectata fremunt, resonat magnis plangoribus aether,  
          non aliter quam si immissis ruat hostibus omnis
- 670 Karthago aut antiqua Tyros, flammaeque furentes  
          culmina perque hominum volvantur perque deorum.  
          audiit exanimis trepidoque exterrita cursu  
          unguibus ora soror foedans et pectora pugnis  
          per medios ruit, ac morientem nomine clamat:
- 675 “hoc illud, germana, fuit? me fraude petebas?  
          hoc rogos iste mihi, hoc ignes araeque parabant?  
          quid primum deserta querar? comitemne sororem  
          sprevisti moriens? eadem me ad fata vocasses,  
          idem ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset
- 680 his etiam struxi manibus patriosque vocavi  
          voce deos, sic te ut posita, crudelis, abessem?  
          exstinxti te meque, soror, populumque patresque  
          Sidonios urbemque tuam. date, vulnera lymphis  
          abluam et, extremus si quis super halitus errat,
- 685 ore legam.” sic fata gradus evaserat altos,  
          semianimemque sinu germanam amplexa fovebat  
          cum gemitu atque atros siccabat veste cruores.  
          illa gravis oculos conata attollere rursus  
          deficit; infixum stridit sub pectore vulnus.
- 690 ter sese attollens cubitoque adnixa levavit,  
          ter revoluta toro est oculisque errantibus alto  
          quaesivit caelo lucem ingemuitque reperta.

Vergilius, *Aeneïd*, IV, regels 665-692

**BACCALAUREATUS EUROPAEUS MMXVII  
LINGUA LATINA**

---

**a) Beantwoord de volgende vragen:**

1. **(20 punten)** [Analyse van een tekstgedeelte]

Regels 665-674: op welke manieren geeft Vergilius deze scène een dramatische dimensie? Deel je antwoord in en beargumenteer je antwoord met specifieke verwijzingen naar de Latijnse tekst.

2. **(5 punten)** [Grammatica]

eadem me ad fata vocasses, / idem ambas ferro dolor atque eadem hora tulisset (regels 678-679)

Benoem en verklaar de modus van de werkwoordsvormen.  
Welke gevoelens benadrukken ze?

3. **(5 punten)** [Afleiding]

vocavi regel 680:

Wat is de stam van dit woord? Verwijs naar andere woorden met deze stam in deze passage.

Noem enkele woorden die van deze stam afgeleid zijn in de verschillende talen die je kent.

4. **(10 punten)** [Vergelijking van vertalingen]

Lees de volgende vertalingen van de regels 685-689.

Sic fata, gradus evaserat altos,  
semianimemque sinu germanam amplexa fovebat  
cum gemitu atque atros siccabat veste cruores.  
illa gravis oculos conata attollere rursus  
deficit; infixum stridit sub pectore vulnus.

Kies twee van deze zes vertalingen (a-f).

Vergelijk deze vertalingen met elkaar en becommentarieer de manier waarop in beide gevallen de originele Latijnse tekst vertaald is.

Welke vertaling heeft jouw voorkeur? Licht je keuze toe.

- a)           Vers le bûcher funèbre à ces mots élançée,  
Et serrant dans ses bras sa sœur presque glacée,  
Elle arrête son sang, la réchauffe.  
A ses cris, Didon rouvre en mourant ses yeux appesantis ;  
Sa force l'abandonne ; au fond de sa blessure,  
Son sang en bouillonnant forme un triste murmure.

L'abbé Delille, 1804

- b)           Avec ces mots, elle avait franchi les dernières marches,  
et, tenant sa sœur quasi-morte embrassée, contre son sein elle l'étreignait  
en gémissant, et séchait de sa robe le sang noir qui coulait.  
Elle, les yeux lourds, dans un effort les relève, puis à nouveau  
défaillit. Fichée profondément, siffle sous sa poitrine la blessure.

Danielle Carles, 2014

**BACCALAUREATUS EUROPAEUS MMXVII**  
**LINGUA LATINA**

---

- c)           So saying she climbed  
the high levels, and clasped her dying sister to her breast,  
sighing, and stemming the dark blood with her dress.  
Dido tried to lift her heavy eyelids again, but failed:  
and the deep wound hissed in her breast.  
A. S. Kline 2002
- d)           Thus speaking, she had climbed the high steps, and, throwing her arms round  
her dying sister, sobbed and clasped her to her bosom, stanching with her  
dress the dark streams of blood. She, trying to lift her heavy eyes, swoons  
again, and the deep-set wound gurgles in her breast.  
H. R. Fairclough, 1916
- e)           So redend, erklohm sie die ragenden Stufen.  
Sanft am Busen umhegt sie die kaum noch atmende Schwester  
Seufzend und trockenet mit ihrem Gewand ihr das starrende Blut ab.  
Jene bemüht sich den sinkenden Blick zu erheben; doch schwindet  
Wieder die Kraft; es zischt in der Brust ihr die klaffende Wunde.  
W.Hertzberg (1859) bearbeitet von E.Gottwein
- f)           So sprach sie und hatte den Holzstoss bestiegen,  
hegte die Schwester, die Halbtenseelte, wärmend im Schosse,  
stöhnte und suchte das schwarze Blut mit dem Kleide zu trocknen.  
Jene, bemüht, zu erheben die schweren Augen, versinkt in  
Ohnmacht wieder, es zischt in der Brust die klaffende Wunde.  
Johannes Götte 1994

**BACCALAUREATUS EUROPAEUS MMXVII  
LINGUA LATINA**

---

**III. (40 punten) ESSAY**

**Kies één van de volgende vragen:**

Vraag 1:

Vergelijk het leven en de manier van sterven van de Romeinse vrouwen in het pensum.

Welke aspecten van hun lot worden benadrukt door de schrijvers en kunstenaars die je hebt bestudeerd?

Licht je antwoord toe door te verwijzen naar de teksten en de andere kunstwerken die je bestudeerd hebt.

OF

Vraag 2:

Wat zijn de doelstellingen van de schrijvers van de teksten die je bestudeerd hebt wanneer ze de levens van Romeinse vrouwen beschrijven? Richt je in je antwoord op twee schrijvers.

Licht je antwoord toe door te verwijzen naar de teksten en de andere kunstwerken die je bestudeerd hebt.